



KOPOSAY

STRENA

MARENČIN PT



MÁRIUS KOPCSAY

STENA

MARENČIN PT

© Márius Kopcsay, 2018
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2018
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marenčin@marenčin.sk www.marenčin.sk
Cover illustration © Márius Kopcsay
Cover © Marenčin Media, 2018
Design © Katarína Marenčinová, 2018
749. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0236-3 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0237-0 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0238-7 (ePub)

01. V Ľudovom blázinci

Psychiatrická klinika predom mnou vystupovala z ranej hmly ako hranatý biely hrad. Areál okolo nej bol popretkávaný stuhami zeleného trávniku a skupinkami stromov so žltým opadávajúcim lístím.

Zamieril som do budovy s bielou, trochu otlčenou brizolitovou omietkou a s malou kovovou tabuľkou, na ktorej stálo: Ľudový blázinec. Hľadal som primára ľahkého mužského oddelenia CI-5, doktora Milana Meravého, ktorý ma už mal očakávať.

Mal byť informovaný o mojom príchode do nemocnice, mal mi venovať zvláštnu pozornosť a mal ma protekčne prichýliť vo svojom zariadení, aby som tu prečkal napäté, turbulentné a možno aj do istej miery nebezpečné dejinné udalosti, ku ktorým sa práve schyľovalo.

Ľudový blázinec sa mal stať mojím azylom. S pocitom vďaky a možno aj určitej náklonnosti alebo prinajmenšom pozitívneho očakávania som pohľadom pohládzal steny nemocničnej chodby, snažil som sa v nich nájsť aspoň kúsok vládosti, rovnako aj v tajomných tmavočervených, koženkou potiahnutých dverách doktorovej ordinácie, do ktorých som sa chystal čochvíľa vojsť.

Stál som pri nich celkom blízko, blízučko, študoval som ordinačné hodiny napísané fixkou na bielej tabuľke. V ruke som stískal obálku a v nej list. Čosi ako odporúčanie, v ktorom strýko Alojz vysvetľoval podrobnejšie okolnosti môjho príchodu a dával svojmu kamarátovi Meravému inštrukcie.

Odrazu sa dvere pootvorili a cez tenkú škáru sa vystrčila ruka v bielom rukáve. Vyšklbla mi obálku z dlane a dvere sa hneď zasa zabuchli.

Doktor nielenže nepovedal jediné slovo, ale nestihol som zazrieť ani len jeho tvár. Na okamih sa ma zmocnila obava, či mi obálku neuchmatol niekto, komu vôbec nepatrila. Možno nejaký blázon, ktorý sa votrel do ordinácie, alebo tiež čaká na vyšetrenie.

Rozhodol som sa vyčkať a ak by sa dialo niečo mimoriadne podozrivé, vrátiť sa domov. Presnejšie k strýkovi Alojzovi, u ktorého som býval počas posledných pohнутých týždňov. Aj jeho byt v hlavnom meste bol pre mňa istý čas azylom, tak som to aspoň vnímal.

Počas mierne nervózneho prechádzania a postávania na nekonečne dlhej nemocničnej chodbe som pozoroval svojich budúcich kolegov, ako v teplákových súpravách kráčajú dolu schodmi na asfaltový dvor – ako vysvitlo po chvíli, mierili na rannú rozcvičku.

Pomaly sa rozvidnievalo, ale deň ostával prikrytý šerom, akoby noc úplne neodchádzala.

Blázni pod oknami na veľkej asfaltovej ploche začali nekoordinovane mykať rukami a nohami na povely drobnej, ale ráznej sestričky.

„Raz-dva, pri-pa-žiť! Po-riad-ne!“ velila sestrička hlasom, ktorý sa niesol ponad hrboľatý povrch buzerplacu pripomínajúceho viac vojenskej než zdravotníckej zariadenie. Mal som s plochami určenými na hromadné cvičenie už svoje skúsenosti.

Pohľad na cvičiacich pacientov bol celkom zábavný, dokonca na okamih rozptýlil moje obavy a nepríjemné pocity z nečakaného privítania. Možno mi tu nakoniec bude dobre. Alebo prinajmenšom veselo, prečo nie?

Odrazu, len čo som si trúfol pocítiť zamak uvoľnenosti, otvorili sa dvere znovu. Tentoraz sa v nich objavila už nielen časť tváre vyčnievajúca spoza otlčenej zárubne, ale celý sivovlasý a vráskavý doktor s riedkymi fúzmi

a bradou, hotový Sigmund Freud v našom ostrovnom, takpovediac ľudovom vydaní.

Kývnutím kostnatej ruky ma zavolať do svojej pracovne. Tváril sa odmerane a ja som nadobudol presvedčenie, že o mne a o mojom strýkovi v živote nepočul, že som obeťou nedorozumenia a musím byť obozretný.

„Mehony, ste si istý, že chcete ísť do blázinca?“ zahundral, až som sa preľakol, keď som počul, ako vyslovil moje meno. Ako keď ma učiteľ vyvolal v škole. Prekvapilo ma tiež, že hovorí „bláziniec“, a nie „klinika“. Odborníci predsa takýto termín používajú veľmi neradi. Čo ak je to len údržbár, čo sa prezliekol za doktora? Alebo tajný agent? Provokatér?

Doktor sa na mňa prísne pozrel ponad okuliare s hrubým rámom, ktoré mal spustené až na končeku červeného nosa. Mal som nutkanie podať mu vreckovku, aby si ich vyčistil. Sedel za pracovným stolom zahádzaným papiermi, veľa bláznov akiste znamená veľa dokumentácie.

„Som si istý, že sem patrím,“ povedal som čo najpresvedčivejšie. Hlas mi trochu preskočil. To preto, že som ho už niekoľko hodín nepoužíval. Od nastúpenia do taxíka som mlčal – a to už bolo... Kolko to vlastne bolo hodín? Zistil som, že svoje Ľudové náramkové hodinky LN-1 som si zrejme zabudol u strýka na nočnom stolíku. Strýko mi taxík volal ešte v noci, posadil ma do auta, zaplatil vodičovi vopred, mohlo byť azda pol tretej. A teraz, podľa svetla, možno už sedem.

„Nehľadáte tu náhodou len politický azyl?“ premeral si ma ľudový Freud podozrievavo. „To je teraz totiž v móde. Kdekoť niečo poserie, alebo sa chce vyhnúť povinnostiam, napríklad vojenským, a potom zrazu – podho do blázinca, doktori, starajte sa, dajte nejaké alibi.“

Doktor sa postavil a zahľadel sa do homogénneho šera za oknom.

„Jedno alibi, prosím. Ale rýchlo,“ prebleslo mi hlavou len tak samo od seba, až som sa zľakol, či som tento ne-

veľmi duchaplný žart nevyslovil nahlas. Pomyslel som si, že by som mal pohotovo predstierať nejakú dôveryhodnú diagnózu, lenže ak začnem pošklbávať hlavou, žmurkať okom a slintať, upadnem do podozrenia, že simulujem, a poženú ma odtiaľto rovno k delostrelectvu.

Ako teda predstierať šialenstvo? Usúdil som, že najlepšie urobím, ak budem jednoducho sám sebou.

„Pán doktor, som naozaj duševne chorý,“ povedal som mierne, ale presvedčivo, hlasom o čosi sebaistejším. Blázni sú vždy sebaistí. Blázni nikdy nepochybujú.

„Ako sa prejavuje vaša choroba? Čo vám vlastne je?“ opýtal sa doktor.

„Trpím fóbiou zo stien,“ odvetil som sugestívne. A ani som neklamal. Veď prvotnou príčinou, prečo som sa tu ocitol, bola stena. Presnejšie múr.

„Akože? Bojíte sa stien? Aj tu v kancelárii? Napríklad tejto?“ poškrabkal doktor Meravý nechťami stenu v ordinácii, až mi z nepríjemného zvuku nabehli zimomriavky. Striaslo ma. Primár to zaregistroval. Ihneď si sadol za písací stroj a začal doň čosi zúrivo fukať prstami bielymi od omietky.

„Bojíte sa aj budov ako takých?“ opýtal sa.

„Ale nie, mám strach iba zo stien, ktoré sa musia preliezať ako prekážky,“ povedal som.

„Hm... Teda z múrov, nie stien... Aby sme sa vyjadrovali presne, exaktne. Nože podte sem,“ opäť sa postavil a zavolať ma k oknu. Naskytol sa mi pohľad na temný dvor, na ktorom čata bláznov pokračovala v rozháranej rozcvičke, niektorí sa váľali po zemi a kopali do vzduchu nohami a rukami, iní sa snažili napodobňovať pohyby predcvičujúcej sestričky, jeden sa iba knísal s cigaretou v ústach a pokašliaval, ďalší sa nahlas smial. Za týmto panoptikom, na konci dvora, sa v rannom prítmí črtal asi tak osemposchodový činžiak. Keď som sa však lepšie prizrel, pochopil som, že je to len fasáda, stena s otvormi pripomínajúcimi okná. Žiadna budova, ale múr, ďalší múr v mojom živote, v poradí už štvrtý.

„Vidíte? Aj my tu jednu takú stenu máme. Teda múr, aby sme sa vyjadrovali presne, exaktne,“ povedal doktor Meravý hrdo. „Má dvadsaťpäť metrov. A pri rozcvičke ho musia pacienti niekedy aj preliezť. A to vám poviem, každý radšej skočí, než aby ho zhodil ten, čo ide za ním.“

Zalupal som po dychu. V blázinci som naozaj nečakal žiadne múry, žiadne neprekonateľné prekážky! Ani na cvičisku, ani pri vstupnom pohovore. Domnieval som sa – zrejme naivne –, že už samotný fakt, že sa človek do blázince dobrovoľne hlási, otvára mu všetky biele tapacirované dvere a oblieka mu zvieraciú kazajku. Bol som presvedčený, že v blázinci prahnú po pacientoch a keď ich majú málo, odchytávajú ich hromadne na ulici, nakladajú násilím do sanitiek, zväzujú do bielych mundúrov a pichajú injekcie do ich mykajúcich sa hnatov.

Odrazu som stál tvárou v tvár možnosti, že už ani pre toto miesto nie som dosť dobrý.

„Ani v cvokhauze ťa nechcú,“ počul som už-už v duchu bedákať svojho otca, užialeného nad mojím ďalším zlyhaním. Čo by mi na to asi tak povedal? Ktorá možnosť by preňho vlastne bola lepšia? Prijatie do blázince, alebo odmietnutie?

„Do hrobu ma zakopte,“ zavzlykal som odrazu tvárou v tvár primárovi Meravému a strelil som si zaucho. Doktor vytreštil oči.

„Kurvafix, načo som sa vôbec narodil?“ tresol som si druhú, len mi tak v ušiach zazvonilo.

„Prestaňte, no tak!“ vykrikol primár, ale nepočúvol som ho. Tresk! Vyťal som si ďalšiu. Primár sa mi pokúsil chytiť ruky, ale vyšmykol som sa mu.

„Mám vám pridať ešte jednu?“ pohrozil mi.

„Áno, len mi kludne jebnite, pán primár Meravý, aj elektrické šoky by ste mi mohli dávať, do hlavy, do ciciny, všade,“ zavýjal som. „Som vyvrhel spoločnosti, odpad, mám iné názory ako všetci ostatní.“

„No tak sa spamätajte, lebo vám ozaj vytnem,“ zvýšil doktor prefajčený hlas. To na mňa zapôsobilo.

„To by bola presila dvoch proti jednému,“ pokúsil som sa o zúfalý vtíp, ale nik sa nezasmial. Primár si vzdychol, sadol si opäť za svoj stôl a napravil si nacvičeným pohybom pokrkvane rukávy i okuliare, čo sa mu v zápase zošmykli.

„Vy tuším nie ste ani tak blázon ako skôr obyčajný kokot,“ povedal mi resignovane, zadýchaný z našej potýčky.

„Akože, akože...“ zaprotestoval som lapajúc takisto po dychu.

„Už ste pokojný?“ zagánil na mňa primár. „Nechcete injekciu?“

„Nie, nie, je to v poriadku,“ odvetil som čo najpokojnejšie. „Bola to iba taká malá... malá... Malá slabosť.“

„Dobre... Ludové sedatívum sa nám aj tak minulo,“ mávol primár rukou a pokračoval oveľa tichším hlasom. „Čo to tárate o vašich názoroch? Aké názory? Kto je na ne zvedavý?“

„Pýtali ste sa ma, čo mi je...“ hlesol som rovnako potíchu.

„Blázinec je tu kvôli chorobám, a nie nejakým názorom,“ nahol sa ku mne primár, aby som ho lepšie počul. „Psychiatria je v útlme tak ako všetky humanitné a či vo všeobecnosti netechnické odvetvia. Medicína prešla pod priemyselnú výrobu... Provyzdrav, už ste o tom počuli?“

„Áno, neraz, dokonca...“ prisviedčal som, no primár pokračoval ďalej.

„A psychiatri a psychológovia sú kandidáti na zánik. Netreba ich. Všetci sú normálni a šťastní. Takže ak niekto vidí mimozemšťanov, alebo si myslí, že je pes, prosím, musíme si ho tu nechať, nech si breše za štátne peniaze. Ale nejaké odlišné názory, citové problémy, to my už, prosím, neriešime, to nech si rieši armáda alebo kto. Nepotrebujem mať opletačky, aby ma hneď zajtra zrušili.“

„Pardon, nechcel som vám spôsobiť nepríjemnosti,“ povedal som ospravedlňujúco. „No ale strýko mi povedal...“

„Strýko, strýko,“ rozhodil primár rukami. „Váš strýko je typický novinár. Myslí si, že keď o mne odvysielala reportáž, urobí mi tým nejakú službu. Aj v blázinci sú všetci normálni a šťastní. Tak sa volalo to jeho dielo. Mal som tu odvtedy štyri kontroly a chceli zavrieť oddelenie aj mňa. Vraj sme zbytoční.“

„Tak to som nevedel...“ zajachtal som.

„Vidíte, s tým sa vám strýko nepochválil,“ povedal primár a začal zúrivo ťukať do stroja, aby už konečne uzavrel môj prípad. V rytme svojho ťukania pokračoval nahlas v určovaní diagnózy a stanovení liečby. „Keď-že ste ko-kot, pred-pi-su-jem vám An-ti-ci-ci-nex.“

„Ďakujem,“ vydýchol som si s úľavou. „Takže tu môžem zostať?“

Primár pokrčil ramenami a zapálil si cigaretu. Na chodbe sa ozval dupot a lomoz.

„Docvičili, idú na raňajky,“ kývol hlavou smerom k hlukovému epicentru. Potom zo stola zodvihol sprievodný list, ktorý mu po mne poslal strýko Alojz. Sprievodka. Nie odporúčanie, ale sprievodka. Ako keby som bol nejaký balík, čo sa posielala poštou.

„Viete, pán Alojz v tom liste o vás spomína nejakú inú diagnózu...“ prebehol primár Meravý krátkozrakými očami husto popísaný hárok papiera. „Ako keby skôr nejakú pohlavnú nedostatočnosť. Impotenciu.“

Nevedel som, ako zareagovať. Strýko sa na môj hendi-kep nikdy nepýtal, dokonca ma nenechal dohovoriť, keď som sa mu ho pokúšal opísať sám. Ako teda o ňom mohol vedieť?

„Nikdy vás na tieto diagnózy neliečili?“ opýtal sa primár.

„No tak u lekára akože nie, ale v Technokrachu mi chceli primontovať umelý penis v rámci programu pridávania a kompletného človeka. To bolo práve v rámci toho Provyzdravu, čo ste... Ale práveže som...“ začal som horúčkovo vysvetľovať čosi, čo som odrazu nedokázal v skratke opísať a ani primárovi sa to zjavne nechcelo počúvať.

„Nie, o tom teraz nehovorme,“ umlčal ma nervóznym gestom.

„Ale pýtali ste sa...“ namietol som.

„Nemôžem predsa napísať, že ste ochoreli v dôsledku štátneho liečebného programu. To si rovno môžem písať výpoveď,“ povedal primár a pozrel sa na hodinky. Trochu ma zamrzelo, že si nechce aspoň v skratke vypočúť príbeh, ktorý ma sem priviedol, aspoň pre zaujímavosť, pre vlastnú potrebu či z obvyčajnej ľudskej zvedavosti, bez toho, aby ho oficiálne zaprotokoloval.

„Mám rannú vizitu a ako vravíme my primári, vizita – pol života, chachacha,“ zasmial sa doktor Meravý trochu strojene, očividne chcel zmeniť tému a ukončiť našu konzultáciu.

A možno len naozaj nemá čas, prišiel som nevhod, v zdravotníckych zariadeniach je ráno najväčší frmol, odbery, vyšetrenia, porady a vizity... Príde popoludnie, nastane večer a všetko sa zmení, čas začne plynúť pomalšie a ja primárovi porozprávam, čo mám za sebou, čo mám na srdci a čo mám ešte pred sebou, ak sa podarí doviest' revolúciu do konca – pretože som to ja, kto ju začal, možno nevedome, pod tlakom okolností, ale celkom jednoznačne a nekompromisne. Začal som ju a verím, že ju za mňa dokončia iní.

„Počujte, Mehony, čo vy vlastne chcete?“ opýtal sa náhle primár a vytiahol zo stroja papier, čím definitívne naznačil, že oficiálna časť pohovoru skončila. „Čo je vaším životným cieľom?“

„Stačilo by mi nemusieť preliezť nijakú stenu, nijakú prekážkovú dráhu. A môcť nejakú ženu... no... mať nejakú ženu. Alebo sa s nejakou ženou oženiť, teda mať vzťah, či ako sa to...“ odpovedal som spontánne, teda hlúpo. „Mám dvadsať a ešte som žiadnu ani neto... Nepobozkal.“

„Vy ste typický prípad, keď sa čurákozakrslosť kompenzuje megalomániou,“ pokýval Meravý hlavou. „Nuž a o tých vašich prekážkach len tolko – uvidíte, že nako-

niec zvládnete aj tie najťažšie, o akých sa vám teraz ani nespíva.“

„Pán doktor, ale mne sa o prekážkach naozaj nespíva,“ povedal som, posmelený priaznivým vývojom situácie, až som sa čudoval, kde sa vo mne berie toľko vtipu, dokonca aj kútiky úst sa mi od seba vzdialili na viac než tri až štyri centimetre, čo bolo u mňa vzácné, vždy som ich mal strnulé a stiahnuté od strachu.

Primár ľudový Freud ma nečakane kamarátsky chytil okolo pliec a vyviedol von z ordinácie, v ktorej sa rozhoduje o bytí a nebytí – a pri ťažkých prípadoch aj o bití a nebití. Otvoril dvere a opäť som sa ocitol v priestoroch bielej chodby, ktorá sa mi odrazu javila ako svetlá perspektíva, ako nemocničným linoleom vydláždená cesta k svetlým zajtrajškom.

„Dobre teda, bežte do ošetrovne. To sú tie dvere pri schodisku vpravo. Ako vravím, ste prijatý.“

Pred dvoma mesiacmi by mi ani vo sne nenapadlo, aká významná bude pre mňa táto veta. Doznievala v mojom rozochvenom vnútri počas nekonečných pár sekúnd, kým som kráčal do ošetrovne. Tam ma už čakala mladá sestrička.

Bola mierne, ale len veľmi mierne plnoštíhla, taká jemne korpulentná, čo povzbudzovalo moje náhle prebudené sympatie k nej, no zároveň som sa zahanbil, že som ich vôbec pocítil v takej nepatričnej chvíli, že ma vidí a spoznáva v ponižujúcej situácii ako blázna, psychopata, pacienta, o ktorom si môže čokoľvek prečítať v jeho zdravotných záznamoch.

Ale možno ma už o pár dní bude vnímať ako národného hrdinu... – pomyslel som si a to mi dodalo odvalu.

„Sestrička, ja nie som blázon,“ povedal som čo najpresvedčivejšie, najtriezvejšie a najnormálnejšie, ako sa len dalo. „Nepatrím sem. Som tu iba na krátky čas z politických dôvodov...“

„Ja viem,“ odvetila mechanicky. „Ja vám verím. Dajte mi ruku, odmeriam vám tlak.“

Chvíľu mi sťahovala ruku gumou, zapisovala si čísla, potom odbehla a vrátila sa s akýmisi handrami v rukách.

Ani som sa nenazdal a všetky moje osobné veci vystriedali ústavné; maskáčová blúza i tmavomodré tepláky boli o štyri čísla menšie, než by som potreboval. Zo všetkých síl som sa do nich vtesnával za diskrétnou nemocničnou plentou, sledujúc cez pootvorené dvere dianie na chodbe.

Potulovali sa tam skutoční živí blázni v pravom zmysle tohto trochu neexaktného slova, rozprávali sa sami so sebou, vyplazovali jazyky, slintali, nosili pri uchu malé tranzistory, nahlas si ich púšťali, alebo do nich aj rozprávali, iní len mlčky pofajčievali vo fajčiarni. Keď som bol hotový, teda keď som vyzeral, pravdaže, iba navonok, tak ako oni, sestrička uchmatla všetko, čo som vyzliekol, a prekvapivo neosobným tónom povedala:

„Všetky vaše osobné veci odnesiem do skladu, nebojte sa, nič sa vám odtiaľ nestratí, no a v tomto sa budete pohybovať na pôde ústavu. Spodky a tepláky ste si už obliekli, máte tu ešte pyžamo, náhradnú košeľu a v izbe na vešiaku vám budú visieť spoločné prešiváky a baretky, keby ste chceli ísť von... Bielizeň sa mení vždy v sobotu, posteľná bielizeň v utorok, kúpe sa v piatok, strihá sa vo štvrtok, holí sa v stredu, bufet je od ôsmej do tretej, knižnica je v zime, svietiť sa nedá, káva sa nesmie, spať sa musí.“

Alebo povedala štať sa musí? Isteže, to tiež, to tiež. Premýšľal som a usiloval som sa tváriť ešte vnímavejšie a sústredenejšie, aby sama spozorovala moju vnútornú odlišnosť od ostatných spolupacientov, aby videla, že som iný ako oni.

„Je vám niečo?“ zarazila sa. „Chcete injekciu?“

„Nie, nie...“ preľakol som sa. No ale nemožno sa čudovať, injekcie patria k bláznom aj k blázincom. Aj otec ma strašil, keď som bol malý a zlý, že ma odvedie k susedovi Barinákovi, ktorý bol lekárom – a ten mi dá injekciu, aby som sa upokojil.

„Dobre, aj tak sa nám minulo Ľudové sedatívum,“ pokrčila sestra nežnými plecami.

„Len som sa chcel spýtať, prečo sa nesmie piť káva,“ povedal som.

„Kvôli liekom, asi potom neúčinkujú ako treba,“ milo našpúlila dievčenské pery.

„Ale u mňa predsa lieky nie sú dôležité, nie som chorý,“ šepkal som naliehavo. „Nemám vlastne žiadnu diagnózu, som tu z taktických príčin.“

Do miestnosti náhle vstúpil doktor Meravý bočnými dverami z vedľajšej miestnosti – ani som si ich nevšimol. Zrejme nie sú určené pre pacientov, len pre neho samotného. Žoviálnym hlasom zrukol na celú ordináciu:

„Tak čo spravíme s tou vašou mikropenisózou?“

Prelaknuto som sa pozrel na sestričku, ktorá sa však tvárila, akoby nič nevnímala. Zažila už všelijaké lapsusy, nič ľudské jej nie je cudzie, ani fiktívna diagnóza stanovená a hyperbolizovaná len preto, aby som tu mohol vegetovať. Doktor tľapkajúc ma po pleci pokračoval:

„Tuto nášho nového pacienta budeme musieť utlmiť nejakými antiafrodiziakami, aby sa nám upokojil; dám vám recept a vy s ním skočíte do labáku, nech mi tam namiešajú Anticicinx v stanovených koncentráciách,“ podal sestričke akýsi lístok.

„Ale teraz to vyzerá, akoby som bol nejaký maniak...“ habkal som. Cítil som, ako mi očervenela tvár, na sestričku som sa radšej ani nepozrel. „Možno sem predsa len nepatrim, nič mi nie je, mal by som sa vrátiť domov alebo do armády...“

„Mehony, veď sám viete, že to musíte pár dní vydržať... A že vás tu nemôžem držať len tak bez nejakej diagnózy a terapie. Čo keď príde zasa kontrola? Ten zákaz čiernej kávy sa vás netýka, môžete ju lôchať, kolko chcete, len nech vás šľak netrafí. A nech vás neuvidia ostatní. Nemusí každý vedieť, že máte protekciu. Ozaj, a pri prechádzkach nechodte mimo areálu. Je tam pohraničné pásmo, samý Ľudový pohraničník. Jeden pacient nám

tam zablúdil a Ludový vlčiak mu odhryzol kus zadku aj s vajcami, hahaha.“

Doktor Meravý sa so suchým a tentoraz už úprimným smiechom opäť stratil, zanechávajúc vo mne istotu, že o mne predsa len vie, že napriek malému nedorozumeniu som tu plánovaný, očakávaný, a teda aj ochraňovaný. Len aby si to všimla aj sestrička, ktorá sa práve opäť chystala čosi povedať.

„Ešte vás musím oboznámiť s denným poriadkom,“ začala opäť odosobnene a strojovo recitovať vety, ktoré nepochybne opakovala aspoň tisíckrát. „Budíček je o šiestej, rozcvička o siedmej, raňajky o ôsmej, lieky o deviatej, desiata o desiatej, jedenásta o jedenástej, obed o dvanásťtej, lieky o trinásťtej, odpočinok o štrnásťtej, olovrant o pätnásťtej, prechádzka o šestnásťtej, teplomery o sedemnásťtej, večera o osemnásťtej, lieky o devätnásťtej, televízia o dvadsiatej, hygiena o dvadsiatej prvej, večierka o dvadsiatej druhej, smrť o dvadsiatej tretej, takže stále je čo robiť.“

Potom ma odprevadila do izby, kde ma nechala napospas mojím dvom budúcim spolubývajúcim. Sotva som si svoje nadobudnuté ústavné imanie položil na posteľ, už bol pri mne malý kostnatý kučeravý človečik, podal mi ruku a povedal:

„Som Profesor, asi ma poznáte, pravda, je to taká zvláštna situácia, hovoril o tom aj Platón, len si už nepamätám čo...“

„Teší ma, Mehony,“ odpovedal som, ale muž ma veľmi nepočúval, zahŕňal ma prívalmi nových informácií.

„Ja sem nepatrím, pravda, ja som inak normálny, lenže som bol jaksi politicky nepohodlný, mal som vysoké vzdelanie a toho sa oni báli, a preto ma sem jaksi strčili. Pravda, už aj Cicero povedal, neviem už presne čo, ale niečo v tom zmysle, ako vám teraz hovorím ja. Ja sa tu napokon nemám zle, chodím behať, teda je to skôr taká zrýchlená chôdza alebo pomalší beh, napokon je to jedno, všetko je relatívne, všakže. Dám si denne tých jedenásť kilometrov a to mi celkom stačí.“

„Najdôležitejšia je poctivá práca,“ do druhej ruky sa mi vtisla handrovitá dlaň, patriaca šedivému, mohutnému, no mätko stavanému mužovi. „Som Záhradník, aj keď robím na dráhe, a inak bežne skáčem na hornú plošinu rozbehnutého nákladného vlaku cez všetky kolaje, a bez rozbehu, priamo zo svojej kancelárie. Občas, pravda, narazím, mám depresie, nespím – a tak som sa dostal aj sem. Inak som normálny, vôbec sem nepatrím, ibaže, povedzte si to otvorene, moja poctivá práca bola niekomu na príťaž, a tak ma sem strčili. Poctivá práca, to je prvé.“

„Už vám povedali denný režim?“ opýtal sa ma Profesor. „O šiestej je budíček, o siedmej rozcvička, o ôsmej raňajky, o deviatej lieky...“

„Ďakujem, sestrička ma už informovala,“ prikyvoval som, no Profesor sa nedal vyrušiť.

„... takže je stále čo robiť, pravda, podobne to formuloval aj Sokrates.“

„A už vás oboznámili s denným poriadkom?“ opýtal sa ma vzápätí Záhradník. „Povedzte si to, ako to je, nie je to také ako cestovný poriadok, ale inak – o šiestej je budíček, o siedmej rozcvička, o ôsmej raňajky, o deviatej lieky, o desiatej desiata...“

„Áno, ďakujem,“ snažil som sa ho taktne zastaviť, no Záhradník vytrvalo recitoval ďalej.

„... o dvadsiatej druhej večierka, o dvadsiatej tretej smrť, takže stále je čo robiť – a to je, povedzte si to otvorene, najdôležitejšie, pretože prvá je poctivá práca.“

„Vidím, že vám dali mydlo do sprchy, ojoj,“ prehŕňal sa mi Profesor v ústavno-osobných veciach.

„A dali vám aj príbor,“ prehrabával sa mi v kôpke, ktorú som mal položenú na posteli, aj Záhradník. „Takže môžeme ísť na obed, veď je tuším dvanásť. Poďte, iste ste dávno nejedli.“

Správanie mojich dvoch spolubývajúcich vo mne vyvrátilo predstavu a či skôr predsudok, že blázni musia byť agresívni a nepriateľskí. Vybral som sa za Profesora

rom a Záhradníkom do jedálne umiestnenej v susednom pavilóne, tešil som sa, že po dlhšom čase (včera som sa ani nemal kedy poriadne najesť) budem mať v žalúdku čosi teplé. Žiaľ, obed sa začínal a aj končil ľadovou polievkou tvorenou kúskami ľadu v studenovodnom náleve.

„Nemajú tu ani kúska plyna,“ hovoril mi krčiac sa nad svoj mokrý biely tanier mladý pacient sediaci veľa mňa, jeho malé pichľavé oči pod hustým obočím paranoicky strielali raz doľava a hneď zas doprava, aby včas odhalili všetky komploty a sprisahania. „Na nás šetrá a vonku fučí plyna, kolko kto sce, každý si môže nabrat do kabele a zebrať si domov.“

„Možno ani vonku už nie je plyn,“ začal som mierne a psychoterapeuticky polemizovať so svojim kolegom. „Prišiel som iba dnes, som tu nový... volám sa Mehony. A ako vravím, vonku už poriadne nefunguje takmer nič.“

„Já dobre vím, že vonku šecker jesto,“ nedal sa Plynár a šibol pichľavými očami vľavo i vpravo.

„Povedzme si to otvorene, tak ako to je,“ pridal sa Záhradník, „minule nám tu dali vyprázané servítky, pri-sámbohu, že to boli servítky, vianočné, s guľami a s halúzkami. A vonku je mäsa a mäsa.“

„Ja osobne som poriadne mäso tiež už dávno...“ hlesol som tíško, načo sa Plynár ku mne nahol a veľavýznamne povedal:

„Možná sa ten plyn odtáľto kradne. Každému by mali pekne pobúchat po vačku, keď odtáľto odchádzá, či tam kus plyna nemá. Henten, henten vľavo, ten si ho iste nosí na izbu a v noci si varí kávu.“

Plynár ukazoval na Profesora sediaceho opodiaľ, prežúvajúceho a chrúmajúceho obrovské kúsky bielej ľadovej hmoty.

„Povedzme si to otvorene,“ ozval sa Záhradník. „O tom v novinách nenapíšu, ale tu nás nakrátko držia. Rád by som už bol doma, aj tej poctivej práce zasa trocha okúsil.“

Poobede som užil prvú dávku Anticicinu a so skrytým papierovým pohárom vo vrecku som sa vybral do parku na prechádzku. Hmla bola ešte hustejšia než nad ránom, keď som sem prichádzal. Akoby pohltila pestré farby jesennej prírody a všetky predmety redukovala iba na tvary, presnejšie na ich dvojrozmerné priemety.

Chodníček medzi tmavými siluetami vysokých a starých stromov ma priviedol k prameňu čistej vody, tryskajúceho z úžuckého, ale silného prúdom spomedzi dvoch skál učupených v stráni. Postavil som na kameň svoj papierový téglík a vybral som z vrecka vrecúško instantnej kávy značky Nesca excelent brillant, jedno z dvadsiatich vrecúšok, ktoré som nosil medzi svojimi osobnými vecami. Dostal som ich ešte na jar od spolužiakov na devätnásťte narodeniny a starostlivo som ich pred otcom schovával, pretože boli prepašované z Juhu, z vyspelejšej, nedostupnej a múrom oddelenej časti nášho ostrova. Keby moju exkluzívnu instantnú kávu objavil otec, istotne by skončila v smetiach alebo by mi ju prinajmenšom oľstoval a znechutil, prikázal by mi dať si facku za moje kolaborantstvo. Často ma trestal tak, že mi prikázal dať si facku. A ako mi dnes táto jeho netradičná výchovná metóda prišla vhod!

Ej veru, ktovie, ako sa má, či aspoň tuší, kde je teraz jeho syn, spomenul som si naňho odrazu s miernou clivotou. Isto mi všetko odpustí, keď sa moje atypické správanie odzrkadlí v kontexte politických zmien pod trochu iným zorným uhlom. Možno sprvoti nebude nadšený, ale zas... Kto by neuvítal viac slobody? Demokracie?

Vysypal som obsah vrecka do papierového pohára, no vo chvíli, keď som ho naplnil sotva do štvrtiny, úzky pramienok vody načisto vyhasol. Nechápano som sa díval do štrbiny medzi kameňmi a ani som si nevšimol Profesora, ktorý sa ku mne s fučaním približoval vo svojich rozgajdaných teplákoch. Mal ich vytiahnuté takmer po plecía a pri pokluse komicky vysoko dvíhal kolená.

„Bol som si jaksi zasa trochu zabehať,“ povedal udýchane a mrštným pohybom vopchal ostrý zahnutý nos

do môjho téglíka. „Tak čo, kávička? To predsa nemusíš takto tajne, ja si hocikedy uvarím na izbe, keď si nakradnem trochu plynu, aj Machiavelli to takto povedal, ako to ja teraz hovorím. Ukáž, daj mi trochu napiť, už tam máš aj tak málo.“

Vyšklbol mi pohárik, vysťkol do seba jeho obsah, zahodil ho na zem a pobral sa ďalej spomaleným behom – zrýchlenou chôdzou volajúc na mňa:

„Ja ti to večer na izbe vrátim, akože sa Profesor volám.“

Pobral som sa preč, na siluetových stromoch v parku a v okolitých lesoch stále sedela hmla. Veľká, biela, sadla si na kraj, znela detská hádanka v Ľudovom šlabikári, z ktorého sme sa učili na základnej škole. Do okienka určeného na správnu odpoveď, teda na slovíčko „hmla“, som detským kostrbatým písmom vpísal: „Blcha.“ Odvtedy si o mne učiteľka myslela, že som dementný. Isto by ju neprekvapilo, keby vedela, že som skončil v Ľudovom blázinci. Svoju, teda moju diagnózu oznámila na rodičovskom združení aj otcovi a ten si ju veľmi ochotne osvojil.

Obdobie pekného slnečného počasia sa asi definitívne skončilo. Dni sa krátili, zdalo sa, akoby sa napĺňali homogénnym šerom a ja som si uvedomil, ako dávno som sa nenajedol ani nevyspal. Celkom isto od chvíle keď sa začali odvíjať udalosti, ktoré ma dostali až sem, a ktoré našu krajinu priviedli od zahŕňajúcej totality k pozitívnej, veľkolepej historickej zmene. A tá sa zdala byť na dosah ruky.

02. Vojna veselá

Začalo sa to všetko v auguste. Áno, je to trochu klišéovitá veta, ale ak sa ma doktor Meravý spýta, čo ma priviedlo medzi nemocničné steny, musím byť pripravený formulovať svoje myšlienky možno aj triviálne, konvenčne, ale zrozumiteľne a úderne. Ako náš sused Barinák, ktorý už sto rokov píše svoje pamäti dedinského lekára a roztraseným stareckým hlasom hovorí: Bude to dobrá kniha. Veľmi dobrá!

Mal by som teda povedať – bude to pekný príbeh, veľmi pekný!

Bolo svieže augustové ráno, slnečné lúče sa predierali cez opar a pripomínali mi, že pred všetkými ostatnými ľuďmi okrem mňa je krásny letný augustový deň.

Kráčal som zo železničnej stanice úzkou a roztlčenou asfaltovou cestou pomedzi záhrady s dozrievajúcimi jablkami, slivkami a hruškami. Po dvadsiatich minútach chôdze sa predo mnou spoza stromov vynorila veľká železná brána, za ktorou sa rozprestieral betón, čo znamená svet – obrovský kasárenský buzerplac obkolesený prízemnými umakartovými budovami.

Inštinktívne som spomalil, ale nedalo sa nič robiť. Musel som vojsť do armádneho areálu tak ako všetci ostatní budúci kolegovia z Ľudovej technickej univerzity, ktorí vstupovali do jeho nelútostných útrob spolu so mnou. Niektorí už vysedávali na betónovej ploche, ktorá sa pomaly začínala rozohrievať od slnka, unudene pofajčievali a čakali na ďalšie rozkazy, ktoré však zatiaľ neprichádzali.

Zbadal som medzi nimi svojich gymnaziálnych spolužiakov Jaška a Paška. Zamieril som k nim s nepatrným závanom radosti, že tu aspoň niekoho poznám.

„Nechápem, načo nás sem ťahajú ešte cez prázdniny. Mohli sme prísť rovno prvého, nie?“ nadviazal som s nimi rozhovor.

„Veď je to tu fasa! Mohli by sme dnes strieľať za sapíkov, keď sme tu,“ zaslintal spolužiak Jašek, bol z dvojice vyšší a hlúpejší, husté tmavé obočie mu zrastalo nad nosom, z mäsitých pier vyčnievali krivé predné zuby.

„Kokos, brácho hovoril, že u nich takto hneď v prvý deň strieľali a jednému samopal vybil oko. Asi ho zle držal, ch-ch,“ uškŕňal sa spolužiak Pašek, menší, svalnatý, vždy ostrihaný na ježka a oblečený v teplákoch.

„Dnes nás len zapíšu, určite nebudeme strieľať,“ utešoval som sám seba a strašil spolužiakov.

Už po pár minútach, ktoré som strávil vo Výcvikovom stredisku Ľudových ozbrojených zložiek, sledujúc nevrulé a oduťé tváre vojakov v sivých uniformách, mi bolo jasné, že ma čakajú drsnejšie zážitky než na školských branných cvičeniach, keď sme iba pobehovali po lese a nanajvýš strieľali zo vzduchovky do terča. Ani raz sa mi ho nepodarilo trafiť, za čo som sa od spolužiakov za každým dočkal posmechu.

„Tak to je prejebaný deň,“ skonštatoval smutne Pašek.

„Kebyže aspoň to, ch-ch,“ vyškieral sa Jašek a potiahol si z cigarety.

„Veď to, ani to sa dnes nekoná. Sima nemôže, má oné... však vieš,“ mávol rukou Pašek, zachichotal sa a ukázal si medzi nohy. „Ale včera na mňa bola bohovsky dobrá...“

„Moja to nechce robiť,“ postážoval sa Jašek.

„Jak nechce? Musí,“ ohradil sa Pašek a odchriakol na betónovú plochu mohutnú chlapskú slinu, až sa kasárenská zem zachvela. „Len to treba aj vedieť, aby ťa pri tom nepokúsala. Každá to nevie... Možno tak jedna z desiatich, kamoško.“

Jedna z desiatich? Kde už tento trpák nabral takú štatistickú vzorku? Díval som sa na svojich vyspelejších a skúsenejších spolužiakov a snažil sa predstaviť si nejaké dievča, ktoré by sa jedného z nich čo i len dotklo.

Pre mňa zatiaľ len veľmi abstraktnú debatu ukončil nižší dôstojník, hodnosťou i vzrastom, ktorý nás poslal do nizučkého umakartového baraku dekorovaného otlčenou plechovou tabuľkou s nápisom: „Spoločenská miestnosť.“

„Dal si si dnes parádne trenky, ch-ch? Nemáš ich osraté?“ štuchol Pašek do Jaška, keď sme sa s hrmotom usádzali na drevených stoličkách.

„Čo sa staráš?“ drgol doňho Jašek a vyceril tesáky.

„Brácho hovoril, že sa na zápise museli vyzliecť. Ešte aj kokoty im merali. Aj vajcia.“

„Ty si magor,“ mávol rukou Jašek.

„Fakticky, nejaký doktor mal vraj v ruke železnú žufanku a tou každému poťažkal gule, ch-ch,“ vysvetľoval Pašek.

„A čo sa podľa toho fasujú trenky?“ zarehlil sa Jašek a namieril na kamaráta prst, aby naňho vystrelil z imaginárnej zbrane: „Tiždiž!“

„Tiždiž!“ opätoval streľbu Pašek.

Neúctnú zasadačku oblepenú fotografiami zaslúžilých vojakov, diel a tankov po chvíli neznesiteľného hrmotania stoličiek zaplnili asi dve stovky zhromaždených ľudových brancov.

Spolužiaci, čo mali vonku silné reči, teraz len odovzदानe čušali a mrvili sa na svojich miestach. Po chvíli do miestnosti, z ktorej sa vyčerpал kyslík ako v Ludovej ponorke pod hladinou mora, vošiel plešatý generál v sivej uniforme, na ktorej sa oslepujúco leskli desiatky hviezd a súhvezdí. Ticho ešte viac zhustlo.

„Podľaaaa!“ zreval na nás miesto pozdravu. Alebo je toto nejaký nový vojenský pozdrav? To nie, o tom by ma môj otec, Ľudový práporčík na dôchodku, nepochybne